

TERE VADÉN

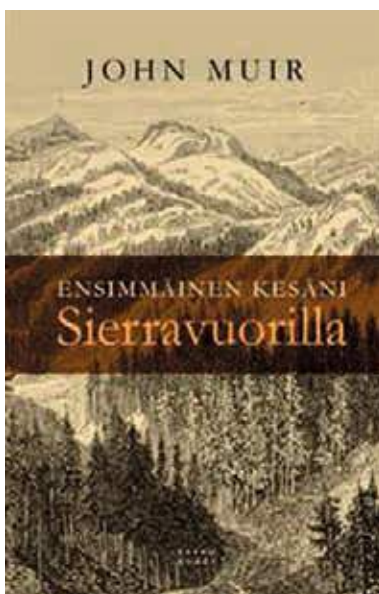
Valon ja varjon vuoret

John Muir, *Ensimmäinen kesäni Sierravuorilla* (My First Summer in the Sierra, 1911).
Suom. Jussi Korhonen. Basam Books, Helsinki 2013. 227 s.

Muirin klassikkoteoksen sisältö ja tyyli on helppo kuvata. Teos kertoo päiväkirjan muodossa kesästä 1869, kun Muir toimi kesäkuusta syyskuuhun lammaspaimenen apulaisena. Lauma ajettiin alkukesästä ylös Sierran vuorilaitumille, Merced- ja Tuolumnejokien yläjuoksulle, ja syksyllä takaisin alas laaksoon. Katraan omistajan hyväntahtoisuuden ansiosta Muirille jäi paljon aikaa tutustua alueen luontoon. Merkinnät kertovat yksinkertaisesti päivän tapahtumista, jonkin verran lammasmaun asioista, mutta enemmän Muirin retkistä lauman ollessa paikoillaan: millainen sää, paljonko pilviä, millaisia värit, mitä kukkia ja puita, millaisia kiviä, moreeneja ja järviä, miten purot ja joet eroavat toisistaan, millaisia ovat kunkin vuoren ylärinteet ja huiput.

Kuvauksen tyyli on innoittunut, suorastaan haltioitunut. Kaikki kumpuaa ilosta. Kieli on paitsi kuvailevaa, viipyen eri vesiputousten ominaisuuksissa, käpyjen suomissa ja oksien haarautumisissa, myös raamatullisen ylistävää, kohottaen kuvatut kokemukset inhimillisten hyveiden lähteeksi. Pikanttina lisänä juhlavaa sävyä täplittää paikoin luonnontieteellinen ote, erityisesti Muirin pohiessa jääkauden ja talven vaikutuksia maisemassa. Paljon pelastaa leikkisyys ja ironia, mikä estää tekstiä puuroutumasta pelkäksi saarnaksi.

On helppo kuvitella, että aihepiiri ja äänilaji myös rajaavat Muirin yleisöä. Jonkinlaisen muurin muodostaa jo itse Sierran luonto. Esimerkiksi suomalaisiin korviin kuvaukset monista toistaan ihmeellisemmistä havupuista – yksin mäntyjä on sokeri-, kelta- ja kulta-mallisia – ja kertojaa korkeammaksi kasvavista liljalajeista kuulostavat paitsi hemaisevilta myös mielikuvituksellisilta. Ilman omakohtaista kokemusta Sierra Nevadan luonnosta ja var-

sinkin ilman Muiriin verrattavaa taipumusta luonnon vapaaehtoiseen ja viipyilevään ihastelemiseen teksti voi vaikuttaa suorastaan puuduttavalta kaikkine lajilistoineen ja adjektiiviryöppyineen. Sama koskee raamatullista äänilajia, joka voi outoudellaan vieraannuttaa.

Toisaalta Muirin teksti saattaa kosketuspinnan luotuaan tenhota lukijansa ainakin osalla kirjoittajansa kokemuksellisesta voimasta. Kukkean luonnon voima, rauha ja itsessään lepävä merkityksellisyys pulppuavat sivuilta suoniin herättäen halun ulkoilmaan ja luonnon ymmärtämiseen. Muirin kaunopuheisuudella on ollut poikkeuksellisen suuri merkitys luonnonsuojelulle Yhdysvalloissa ja laajemmin. Vuonna 1903 Muir leiritti presidentti Theodor Rooseveltiä Yosemiteella muutaman päivän, ja tuloksena Roosevelt laajensi kansallispuistoa Muirin toivomalla tavalla. Kuuluu on myös Ralph Waldo Emersonin ja Muirin kohtaaminen. Emerson oli niin vaikuttunut Muirin luonnontunteesta, että tarjosi tälle oitis töitä Harvardista. Muir kuitenkin kieltäytyi ja kommentoi myöhemmin, ettei hänellä ollut aiko-

mustakaan luopua Jumalan suuresta näytöksestä pelkän professuurin takia.

Luonto on puhdas

Muir käsittelee Luontoa ja Jumalaa kutakuinkin yhtäläisinä. Sierra on Luojan puhetta, käynnissä olevaa luomistyötä kaikessa loistossaan, eikä sivilisaatio ole päässyt sitä sotkemaan. Muirille villi on puhdasta ja tervettä, sekoittumatonta, hyvin samaan tapaan kuin suomalaisista eräkirjoittajista A. E. Järvinen on asian ilmaissut. Muir haltioituu toistuvasti siitä, miten täydellisesti erämaa antaa kaiken tarvittavan asukeilleen, miten se hoivaa niiden pienimpiäkin tarpeita, niin että hennoin kukka tai haurain hyönteinen on virheetön ja täydellisesti paikoillaan. Järvisen tapaan Muir kokee luonnon hehkun ja kirkkauden sinänsä riittävänä: ne lahjoittavat eräänlaisen kuolematomuuden, katoamattoman voiman. Niittyjä tallaat lampaat, jotka ovat virallinen syy Muirin vuoristovierailuun, saavat hänet harmistumaan. Muir suhtautuu yhtä epäluuloisesti alueen intiaaneihin, joiden likaisuutta hän ei ymmärrä eikä hyväksy: ”mikään todella villi ei ole likaista” (194–195).

Suurimman yhteyden luonnon pyhyden palvonta ja raamatullinen äänilaji saavat Muirin ihmetellessä ihmisten kovakorvaisuutta. Kunniansa saavat kuulla Yosemiteille jo löytäneet urheilukalastajat:

”Tuntuu kummalliselta, että Yosemitessa vierailijat ovat niin vähän vaikuttuneita sen suurenmoisuudesta, kuin heidän silmänsä olisivat sidotut ja korvansa tukit. Useimmat eilen näkemistäni turisteista katselivat alas kuin tiedostamatta mitään ympärillään tapahtuvaa, kun ylvyvät kalliot tärisivät ympäröiviltä kukkuloilta kerääntyneiden vesien mahtavan, messua-

van kuoron vaikutuksesta ja soittivat musiikkia, joka saisi enkelitkin poistumaan taivaasta. Kunnioitettavan, jopa viisaan näköiset ihmiset kuitenkin kiinnittelivät madonpaloja rautakoukuihin taimenia kalastaakseen. [...] Jos kirkossakävijät yrittäisivät tappa a aikaansa kalastamalla kastemaljoista pitkästyttävien saarnojen aikana, tämä niin sanottu urheilulaji ei olisi niin huono ajatus, mutta leikkiä nyt sillä tavoin Yosemitein temppelissä [...], kun itse Jumala saarnaa jylhimmistä vesistöistä ja kallioistaan!” (165)

Samalla Muir paljastaa seisovansa kaltevalla pinnalla. Ei hänellä itsellään ole juuri urheilukalastusta parempaa alibia Sierrasta nauttimiseen, kuten ärsyyntyneet kuvaukset typerästä, talloivasta, takkuisesta ja pölyä nostattavasta lammasmaumasta kertovat ja ymmärtämättömyys intiaaneja kohtaan vihjaa. Urheilukalastajan, eränkävijän ja luonnonpalojen tekosyyt voivat olla erilaisia, mutta kaikissa on yhteisiä turismin piirteitä ja kovakorvaisuuden asteita.

Ei ole aivan selvää, millaista elämäkokonaisuutta Muir ehdottaa. Sierran luonto merkitsee hänelle täytymystä, luonnon olomuotoa, joka tyydyttää myös henkiset tarpeet. Sellaisena, villinä, se tulee antaa kaikille ihmisille, porttina Jumalan valtakuntaan. Muir työskentelee väsymättömästi tämän mahdollisuuden puolesta. Luonnon pyhyteen liittyy saumattomasti myös luonnontieteellinen uteliaisuus, erityisesti kasvitiede ja geologia. Jumalan kirja ei siis hänen mukaansa saatu tieteellisestä ymmärtämisestä. Mutta mikä on se elämänmuoto, jossa villi luonto jätetään silleen, vaikka se tunnetaan tieteellisesti, ja jossa luontoturismia harrastetaan ilman kalastusta ja ilman lampaita, puhumattakaan likaisista intiaaneista? Jonkinlainen kahtiajako sivilisaation ja luonnon välillä sisältyvä väistämättä Muirin kuvauksiin.

Ylisummaan Muir on kuitenkin hyväntahtoinen ja suvaitseva eikä sorru vastakäytyneen umpimieliseen ehdottomuuteen. Onhan Muirin kokemuksessa kysymys jonkinlaisesta kääntymyksestä, muutoksesta ihmiskeskeisestä kristillisyydestä luontokes-

keiseen. Samaan aikaan kun toisella puolen maapalloa Feuerbachin antropoteismi johdatti entisiä romantikkoja näkemään ihmissuvun tasarvoistavissa pyrkimyksissä jumalaisen sävyn, Muir kirjoitti osana joukkoa, joka löysi henkisyuden vapaasta luonnosta. Filosofin Justin Smithin määritelmän mukaan amerikkalainen transsendentalisti saadaan, kun ”esteettinen romantikko heitetään uuden mantereen avoimeen maastoon”¹. Tästä on kyse Muirin kohdalla: Sierra valoineen, äänineen ja tuoksuineen yksinkertaisesti lumooa hänet jokaista solua ja merkityksenväriähdystä myöden.

Tummanvihreää henkeä

Kirjassaan *Dark Green Religion* (2010) uskontotieteilijä Bron Taylor esittää laajan oletuksen, jonka mukaan elämme parhaillaan aikaa, jona syntyy ”tummanvihreä uskonto” omine pyhine teksteineen, arvoineen ja rituaaleineen. Taylor näkee tummanvihreyden syntyä radikaalissa ympäristöliikkeessä, omistautuneissa luontoharrastuksissa, syväekologiassa; oikeastaan kaikessa ihmistoimessa, joka pitää luontoa paitsi itseisarvoisena myös pyhänä ja henkisen elämän lähteenä.

Mielenkiintoisesti Taylor väittää, että Darwinin nimeen liitetty oivallus kaiken elämän yhteisestä evolutiivisesta historiasta ja ekologisesta yhteenkietoutuneisuudesta antaa tukevan selkänöjan tummanvihreälle henkisyydelle. Tieteellisenä teoriana evoluutio pysyy ja paranee ruokkien samalla elämän yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, joko pelkästään naturalistisena tosiasiana tai yliluonnollisin voimin lisätynä. Synkretistiseen tapaan tummanvihreä uskonto sekoittaa vanhoja henkisiä perinteitä, tiedettä ja uusia myyttejä.

”Tummuus” tarkoittaa Taylorille paitsi ihmiskeskeisen näkökulman hylkäämistä myös ”varjoisuutta”, koska tummanvihreä usko suhtautuu kielteisesti niin kristinuskoon kuin teolliseen sivilisaatioonkin. Muirin tekstit ovat Taylorille esimerkki tummanvihreän uskonnon muotoutuvasta kaanonista ja pyhistä teksteistä *jhd*, ”jälkeen Henry David Tho-

rean”. Taylorin pohjoisamerikkalaisesta näkökulmasta Thoreau on liikkeen alkusysäys. Taylorin ehdotus auttaa ymmärtämään luonnontieteen ja -tunnon ristiriitaa Muirin kuvauksissa. Samalla se myös vihjaa, että Muirin raamatullisuus on osittain valittu tyylikeino, joka peittää radikaalimman ei-kristillisyyden. Todisteeksi Taylor viittaa esimerkiksi käsi- kirjoituksen kappaleisiin, jotka Muir olletikin liian provosoivina jätti pois julkaistusta *Ensimmäisen kesän* laitoksesta:

”Mikään nykyisen sivilisaation uskomus ei pahemmin estä kulttuurin ja villeyden suhteiden ymmärtämistä kuin käsitys, että maailma luotiin ihmisen käytettäväksi. Jokainen eläin, kasvi, ja kide kiistää käsityksen yksiselitteisesti. [...] En ole koskaan törmännyt pienimpäänkään todisteeseen sen puolesta, että jokin eläin olisi luotu pikemminkin jotakin toista kuin itseään varten. Ei niin, että luonnossa mikään ilmenisi itsekkäänsä eristyksessä. Jokaisen eläimen luonto tunnustaa jokaisen muun eläimen luontoa. Todellakin, jokaisen luodun atomin sanotaan tuntevan ja liittyvän jokaiseen atomiin, mutta tässä yleispätevässä liitossa on riittävästi eroja mitä voimakkaamman yksilöllisyyden synnylle[.]”²

Muirin tummanvihreä uskonto on Taylorin luokittelussa täysin naturalistista: mitään yliluonnollista ei tarvita. Luonto itsessään, aistein havaittuna ja järjellä ymmärrettynä, on pyhä ja ihmeellinen.

Englannin *crystal* kattaa suomen ”kristallia” tai ”kidettä” runollisemmin aineksen graniiteista lumeen. Syyskuussa, paluun edellä, Muir ihastelee kuuran kristallimetsää, joka luonnolla on varaa rakentaa ja tuhlat joka vuorokausi uudelleen.

Vitteet & Kirjallisuus

- 1 Justin Erik Halldór Smith, *My Idea of Nature*. 24.11.2012. <http://www.jehsmith.com/1/2012/11/my-idea-of-nature.html>.
- 2 Bron Taylor, *Dark Green Religion. Nature Spirituality and the Planetary Future*. University of California Press, Berkeley 2010, 68–69.